

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียน
โรงเรียนสงวนศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

**DEVELOPMENT OF DESIRABLE CHARACTERISTICS
ON PUBLIC-MINDEDNESS FOR STUDENTS OF
SA-NGUANSUKSA SCHOOL, NONG BUA LAM PHU**

ขจิตรัตน์ สูงกลาง

โรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

Khajitrat Soungklang

Sa-nguansuksa School, Na Klang District, Nong Bua Lam Phu Province

Corresponding Author E-mail: baansilp@windowlive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู และ 2. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 15 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้ แบบสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินคุณสมบัติอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม รองลงมาคือด้านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนตามลำดับ 2. มีการเปลี่ยนแปลงในระดับตัวบุคคล ทั้งครู นักเรียน และกรรมการสถานศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้น

คำสำคัญ: คุณลักษณะอันพึงประสงค์; จิตอาสา; โรงเรียนสงวนศึกษา;

Abstract

This research was conducted upon the participatory action methodology. The objectives of the research were (1) To study the current condition of the desirable characteristics on the public mind for students of Sa-ngunsuksa School in Na Klang Distret, Nong Bua Lam Phu Province, and (2) to develop the current condition of the desirable characteristics on the public mind for students of Sa-ngunsuksa school in Naklang Distret, Nong Bua Lam Phu Province. Target group Consisting of forty Prathomsuksa 6 students, the research participants consisted of one administrator, fifteen teachers and three basic education committee members, using the following tools: group discussion, interview, observation, and Assessment form of the desirable characteristics on the public mind. Data were analyzed using Mean and Standard Deviation (S.D.).

The results of the research were as follows: 1. The current condition of the desirable characteristics on the public mind for students of Sa-ngunsuksa school in Na Klang Distret, Nong Bua Lam Phu Province, overall is in at a medium level. The aspect with the highest average value is participation in activities that are beneficial to schools, communities, and societies, followed by willingness to help others without expecting rewards, respectively. 2. There has been a change in personal level, both teachers, students and school committee members.

Keywords: Desirable Characteristics; Public Mind; Sa-nguansuksa School;

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 - 2561) ได้กำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มี

ทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น มีสมรรถนะความรู้ความสามารถ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554: 4)

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำกรอบแนวคิด หลักสูตร จุดหมาย และโครงสร้างที่สำคัญนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตน เต็มที่เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ มีทักษะพื้นฐานและประกอบอาชีพได้ตามสมควรแก่วัยและความสามารถ จิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยเฉพาะสังคมปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูงผู้คนต่างมุ่งหวังในการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองเพิกเฉยต่อส่วนรวมความคิดอยากมีสังคมที่ดีรัฐที่ดีไม่ใช่ความคิดใหม่สำหรับคนไทย (อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์. 2550: 8)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน
- 1.2 ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 15 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้เครื่องมือดังนี้

2.1 แบบสนทนากลุ่ม

2.2 แบบสัมภาษณ์

2.3 แบบสังเกต

2.4 แบบประเมินคุณสมบัติอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสา โดยเป็นแบบประมาณ

ค่า 5 ระดับ (Rating scales)

5 หมายถึง มีการดำเนินการระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการดำเนินการระดับมาก

3 หมายถึง มีการดำเนินการระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการดำเนินการระดับน้อย

1 หมายถึง มีการดำเนินการระดับน้อย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีการดำเนินการระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีการดำเนินการระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีการดำเนินการระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีการดำเนินการระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีการดำเนินการระดับน้อยที่สุด

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

4.1 สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลเป็นดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ที่	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน	2.68	0.53	ปานกลาง
	1.1 ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ	3.05	0.57	ปานกลาง
	1.2 อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน	2.55	0.49	ปานกลาง
	1.3 แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สินอื่น ๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น	2.45	0.57	น้อย
2	เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม	3.20	0.41	ปานกลาง
	2.1 ดูแล รักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ	3.34	0.53	ปานกลาง
	2.2 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น	3.05	0.44	ปานกลาง
รวม		2.94	0.59	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.59) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.41) รองลงมาคือด้านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ($\bar{X} = 2.68$, S.D. = 0.53) ตามลำดับ

4.2 การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการวิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในระดับตัวบุคคล ทั้งครู นักเรียน และกรรมการสถานศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้นดังนี้

(1) ครู หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า นอกจากครูจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนแล้ว ครูยังมีความสามารถเพิ่มขึ้นในการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน สังเกตได้จากการเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนทุกครั้งก่อนทำการสอนหรือมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชา และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน รวมทั้งให้ความเอาใจใส่กับเด็กนักเรียนในชั้นทุกคนมากขึ้น ให้ความสำคัญเกี่ยวกับระบบการดูแลและช่วยเหลือมากขึ้น และมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในระดับชั้น

(2) นักเรียน หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความตระหนักรู้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจรับผิดชอบหน้าที่ตัวเองมากขึ้น และเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม โดยดูแล รักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ เช่น การปิดน้ำ ปิดไฟ เมื่อไม่ใช้งาน

(3) กรรมการสถานศึกษา หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า กรรมการสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการประชุมมากขึ้น และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนทุกกิจกรรม

การอภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม รองลงมาคือด้านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่หลักจึงเป็นผลทำให้การดูแลนักเรียนได้อย่างไม่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมหมาย วิเศษชู (2554: 155-164) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนซ็องชัยวิทยาคมผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน โรงเรียน

ห้องชัยวิทยาคม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม พฤติกรรมจิตสาธารณะที่ต้องรับการปรับปรุงและพัฒนาคือการแบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่น ๆ และช่วยแก้ปัญหา หรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่นระดับปานกลาง การอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน ระดับปานกลาง การดูแลรักษาสาธารณะสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจระดับปานกลาง ทั้งนี้หน่วยงานหลักต้องจริงจังในการจัดการศึกษา จึงได้เน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยเฉพาะด้านจิตอาสา ที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ให้ความสำคัญและมีกระแสรับสั่งจัดตั้ง จิตอาสา บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ สอดคล้องกับ **อภิชาติ อ่อนแอม (2559)** ได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 6 ด้านโดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านมีจิตสาธารณะ ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านมีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และด้านใฝ่เรียนรู้ ตามลำดับ

5.2 การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการวิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในระดับตัวบุคคล ทั้งครู นักเรียน และกรรมการสถานศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลายนุ่มทั้งในและนอกโรงเรียนซึ่งให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ร่วมวิจัยวิจัยเองที่เป็นทั้งผู้ร่วมดำเนินการวิจัยและให้การสนับสนุนการดำเนินงานในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ดังที่ **อภิสิทธิ์ บุญญา (2553)** กล่าวไว้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้นั้นคือการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน และเป็นกระบวนการที่ประชาชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่นได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยร่วมแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่

เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหา ความต้องการของโรงเรียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และหาแนวทางพัฒนาโรงเรียน ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นจะมีตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล และร่วมในการเสนอแนะในกิจการของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 โรงเรียนควรมีการกำหนดนโยบาย โครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิตอาสา โดยการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

1.2 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิตอาสาโดยการสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกระบวนการจัดการเรียนรู้

1.3 โรงเรียนควรมีการจัดบรรยากาศและสภาพสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ให้เป็นแหล่งส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนสงวนศึกษา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.2 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2554). *การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

- สมหมาย วิเศษชู. (2554). การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนห้องชัย
วิทยาคม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อภิชาติ อ่อนเอม. (2559). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อภิสิทธิ์ บุญยา. (2553). การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนดีเด่นขนาดเล็ก: การศึกษาเพื่อ
สร้างทฤษฎีฐานราก. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์. (2550). ผลการใช้สถานการณ์จำลองผสมกับเทคนิคการประเมินผลจาก
สภาพจริงเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.